

Offentlig tjenestepensjon

Econas nettverk for offentlig ansatte

econa

/econaoffentligansatte

/8471573

Omlegging av offentlig tjenestepensjon etter pensjonsreformen

Erik Hernæs

*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research
www.frisch.uio.no*

Prinsipielt om pensjon

- Lovbestemt offentlig pensjon innebærer at vi «tvinges» til å spare til alderdommen.
- Paternalistisk, og/eller hindre «risikoatferd».
- Effektiv forsikring
- Hvor mye skal vi tvinges til å spare på denne måten?
- Folketrygden gir kompensasjon opp mot 50%.
- Tjenestepensjonene supplerer på foretaksnivå, derved litt mer fleksibelt.
- Så kan en selv spare (for eksempel i bolig).

Prinsipielt om pensjon (fortsatt)

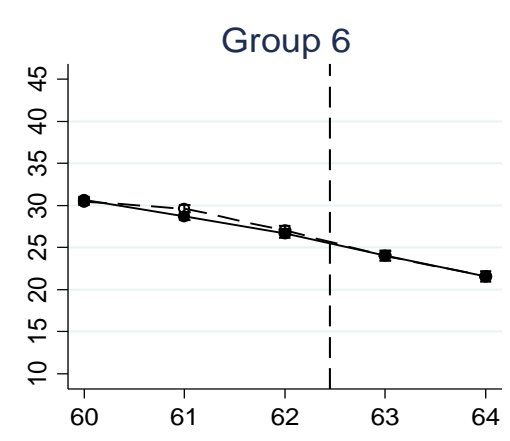
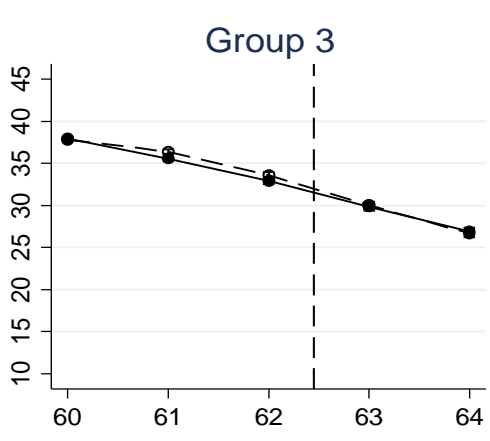
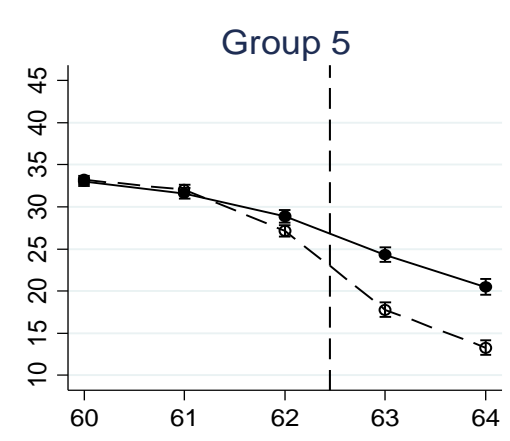
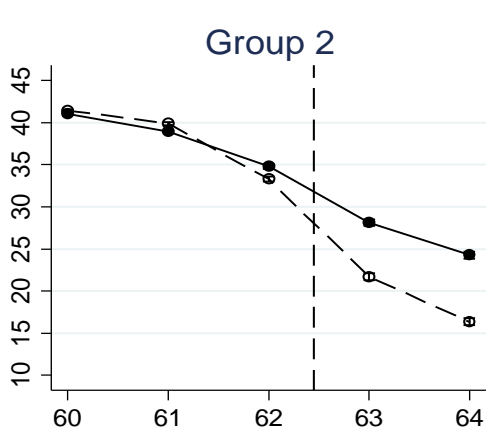
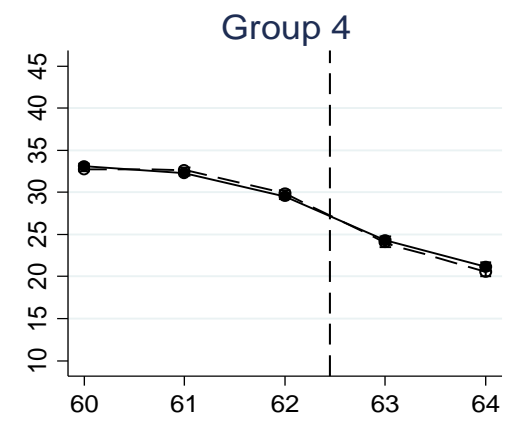
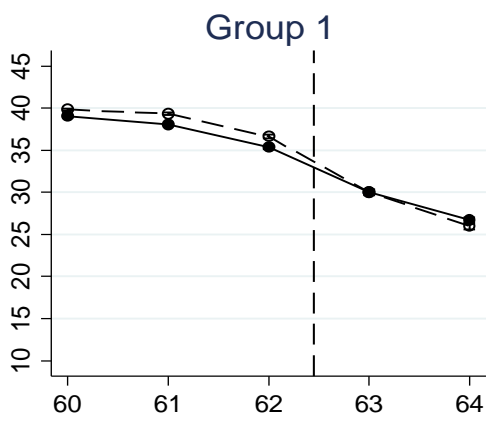
- Når skal vi få lov til å ta ut sparingen? Nedre grense (parternalisme/risikoatferd) både i FT og TP.
- Når en så kan ta den ut, bør det ikke påvirke incentivet til å jobbe (pensjonsavkorting)
- Om levealderen øker, bør det være enkelt å tilpasse yrkesliv og pensjonliv.

Pensjonsreformen i privat sektor

- Alderspensjonen i FT kan nå ses på sparing, med en sats på 18,1% av inntekt (opp til 7,1G) og forsikring.
- Fra 62 kan vi så trekke på denne pensjonen (aktuarielt).
- Jo lenger vi forventer å leve, jo mindre per år.
- Ønsker vi å jobbe lenger, tapes ikke pensjon.
- Dette gir fleksibilitet ved avgang fra yrkeslivet: hvor lenge en skal jobbe og når en skal ta ut pensjonen.
- Spesielt gir det rom for å tilpasse seg til økt levealder og redusert årlig pensjon fra FT.
- Også tjenestepensjonene er tilpasset.

Offentlig sektor

- Levealdersjusteringen vil etter hvert slå inn, men det er ikke lett å tilpasse seg:
 - Avkorting gjør det lite lønnsomt å fortsette etter 62.
 - Lav pensjon 62-64 reduserer avgangen da (men på en lite fleksibel måte).
 - Den individuelle garantien for kohorter til og med 1958 reduserer gevinsten av å jobbe 67-70.
- Fra 2021 slår levealdersustering inn for alvor (men hvordan?)

Fordeling i offentlige tjenstepensjoner

- Mens FT stopper opptjening ved 7,1G, går offentlig TP opp til 12G og nøytraliserer omfordelingen i FT.
- Sluttlønnsprinsippet gir uttelling bare opp til 30 år.
- Lavtlønte med mange opptjeningsår får lite igjen fra offentlig TP.
- Dette vil bli tydeligere når enhetens pensjonskostnader «synliggjøres».

Mobilitet

- Jobbskifter ses ofte på som verdifull tilpasning.
- Med ytelsesbaserte ordninger kan jobbskifter medføre pensjonstap, innen privat sektor og fra privat til offentlig sektor, men ikke innen offentlig sektor.
- Det grunnleggende problemet er at en YB-pensjon avhenger av videre yrkeskarriere.
- Innskuddsordningen i privat sektor reduserer pensjonskonsekvensene.
- Om dagens system hindrer jobbskifter er usikkert.
Kanskje gjør de det mer nå etter all oppmerksomheten.

Forutsigbarhet og usikkerhet

- Offentlig tjenestepensjon kan synes forutsigbar, men det er likevel usikkerhet.
- Levealdersjusteringen slår inn, og med dårlige insentiver til å kompensere kan pensjonene bli lave.
- En jo ikke hvor lenge en vil bli i en offentlig jobb, og om en blir der, heller ikke hva sluttlønnen vil bli.
- Om en går over til en jobb i privat sektor, er pensjonen fra den offentlige jobben vanskelig å forutsi, og kan gjerne bli lav.

Konklusjoner

- Interaksjon mellom folketrygd og en sluttlønnsbasert offentlig tjenstepensjon, sammen med avkorting av pensjon mot inntekt, har mange ulemper:
 - jobbskifter vanskeliggjøres og samordning er komplisert,
 - det er dårlige insentiver til å arbeide for å kompensere for økt levealder og levealdersjustering og
 - individuell tilpasning av avgangen fra yrkeslivet vanskeliggjøres.
- Dette kunne bedres ved at
 - tjenstepensjonene ga et netto tillegg til folketrygden og
 - arbeidsinntekt ikke medførte tap av pensjon
- I yrker hvor vil forvente at det vanskelig å stå lenge, kan det gis ekstra opptjening.

Arbeids- og
sosialdepartementet

Offentlig tjenestepensjon – hva skjer'a?

Econa 27. oktober 2016

Roar Bergan

Du er her: [regjeringen.no](#) • [Aktuelt](#) • [Nyheter](#) •

Ikke grunnlag for videre samarbeid om offentlig tjenstepensjon

Ikke grunnlag for videre samarbeid om offentlig tjenstepensjon

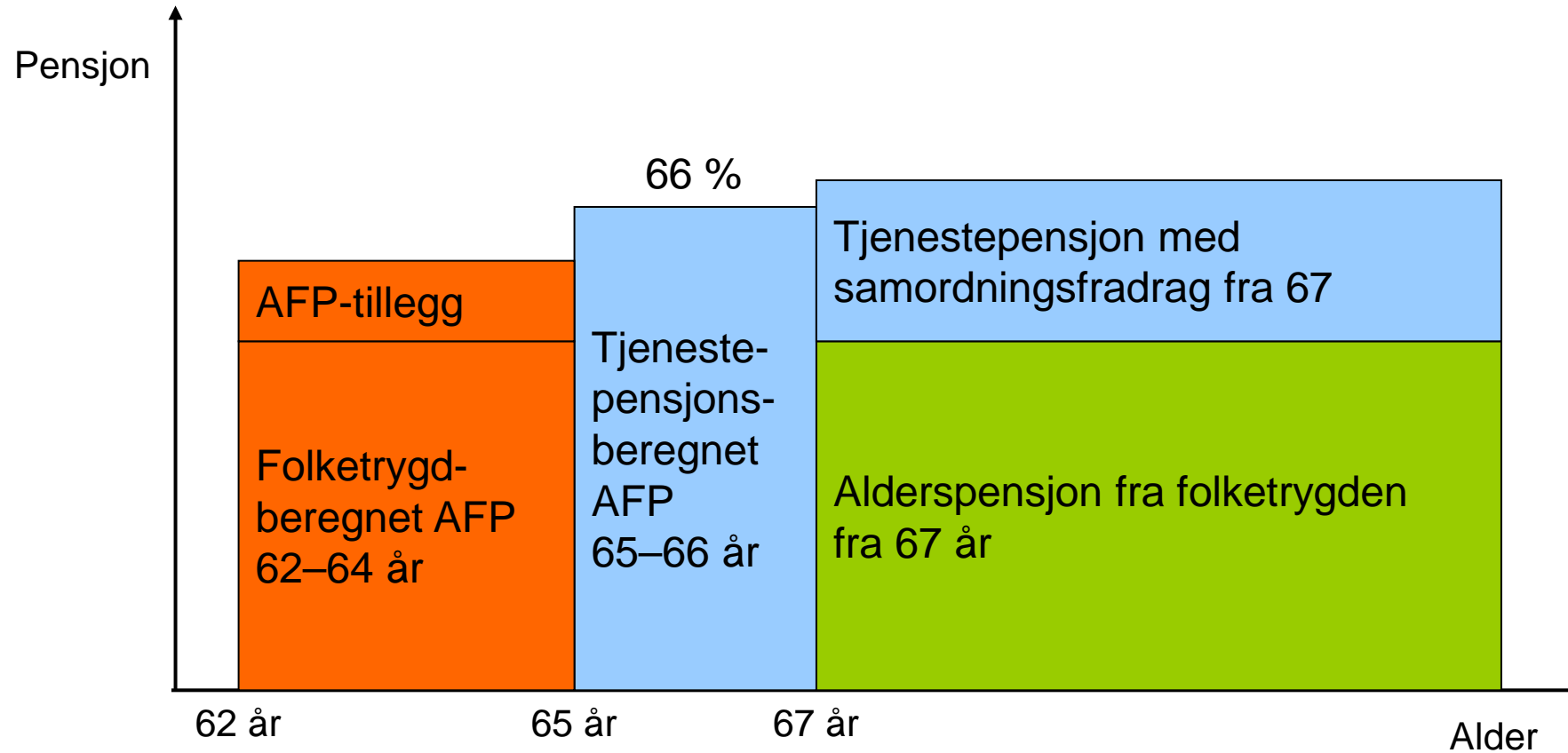
Nyhet | Dato: 03.05.2016

Statsråd Anniken Hauglie møtte i dag LO, Unio, YS og Akademikerne for å drøfte det videre arbeidet med offentlig tjenstepensjon. Møtet viste at partene ikke er enige om hvordan den videre prosessen skal være.

Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie etter møtet med arbeidstakerorganisasjonene om offentlig tjenstepensjon. Foto: Jan Richard Kjelstrup/ASD

Pensjonssystemet i offentlig sektor

Offentlig tjenestepensjon:

- 66 %
- 30 års opptjeningstid
- Sluttlønn

Samordning:

All folketrygd trekkes ikke fra brutto tjenestepensjon

AFP:

- Tidligpensjonsordning
- «Kvalifikasjonsordning»
- Begrenset mulighet for å jobbe i tillegg

Hvorfor så mye prosess – og ikke bare kort prosess?

Offentlig tjenestepensjon: Fire hovedgrupper

Lovfestede ordninger

- Statens pensjonskasse
- Sykepleiere
- Apoteker

Kommunale ordninger

- KLP
- Kommunale pensjonskasser
- Oslo pensjonsforsikring

Sykehusene (Spekter)

KLP:

- Sykepleiere
- Sykehusleger
- Statlige helseforetak

Pensjonskassen for helseforetakene i hovedstadsområdet

Statens pensjonskasse

Andre

Ymse virksomheter som mer eller mindre frivilling har OfTP eller "offentlig lik" tjenestepensjon

Noen viktige elementer

Broket bilde av
ordninger: lov, tariff,
avtale, frivillig

Ønske om enhetlig
pensjonsløsning for
offentlig ansatte

Forskrift til
kommuneloven:
Kommunale
ordninger ikke
bedre enn SPK

Overføringsavtalen

Sentrale føringer

Stortingets pensjonsforlik 26. mai 2005:

- «Den endelige tilpasningen (av offentlig tjenestepensjon) skal skje gjennom *forhandlinger* mellom partene i offentlig sektor»

Sundvolden-erklæringen:

- «... *sammen med partene* i arbeidslivet finner løsninger som reduserer forskjellene mellom pensjonssystemene i privat og offentlig sektor»

Arbeids- og
sosialdepartementet

Den lange veien – så langt

Prosess offentlig tjenstepensjon

Lønnsoppgjøret 2009: Avtale om offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor

Prop. 107 L (2009–2010): Lovforslag – konkretisering av avtalen

2012/2013: Møter om samordning, individuell garanti og uførepensjon

2015: Møter om ny OfTP. Rapport 17.12.2015

2016– Nye møter om ny OfTP ...

Lønnsoppgjøret 2009

«**Dagens regler** for offentlig tjenstepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor **videreføres**

med **nødvendige tilpasninger** til innføring av **fleksibel alderspensjon** i folketrygden fra 2011

og med de tilpasninger som følger av **Stortingets vedtak** fra mai 2005»

Konkretisert i Prop. 107 L (2009–2010)

- Hovedmodellen ligger fast:
 - Samordnet tjenstepensjon tidligst fra 67 år
 - Før 67 år: AFP eller tjenstepensjon fra særaldersgrense
- Samordne som om folketrygden tas ut samtidig med tjenstepensjonen
- Levealdersjustering/regulering som i folketrygden
 - Kompensere for levealdersjustering, men max. 66 % bruttopensjon
- Individuell garanti til alle født senest 1958

Prosess 2012: To hengesaker etter Prop. 107 L

1. **Samordningsregler:** Det finnes ikke regler for samordning av tjenestepensjon med folketrygd opptjent etter nye regler
 2. **Individuell garanti:** Proposisjonen lover en «særskilt vurdering av behovet for eventuelle justeringer» for 1959+
- Prosess med partene gjennom 2012 med sikte på å løse dette
 - Organisasjonene mente departementets skisse var for dårlig, bl.a.
 - Samordningsreglene ga for lave pensjonsnivåer. «Nullpensjonister»
 - Opptjente rettigheter ikke tilstrekkelig ivaretatt
 - Prosessen stoppet opp, ny uførepensjon i OfTP prioritert

Prosess 2015

- Arbeids- og sosialministeren og partene ble 12. juni 2015 enige om at departementet skulle utarbeide en rapport om nye pensjonsordninger for ansatte i offentlig sektor, samt overgangsordninger
- Omforent «oppdragsbeskrivelse»
- Arbeidsgruppe på embetsnivå, møter med partene
- Konstruktiv prosess
- Rapport lagt ut 17. desember 2015

Hva oppnådde vi?

1. En vesentlig bedre
problemforståelse

2. Noen hovedtrekk
ved en løsning

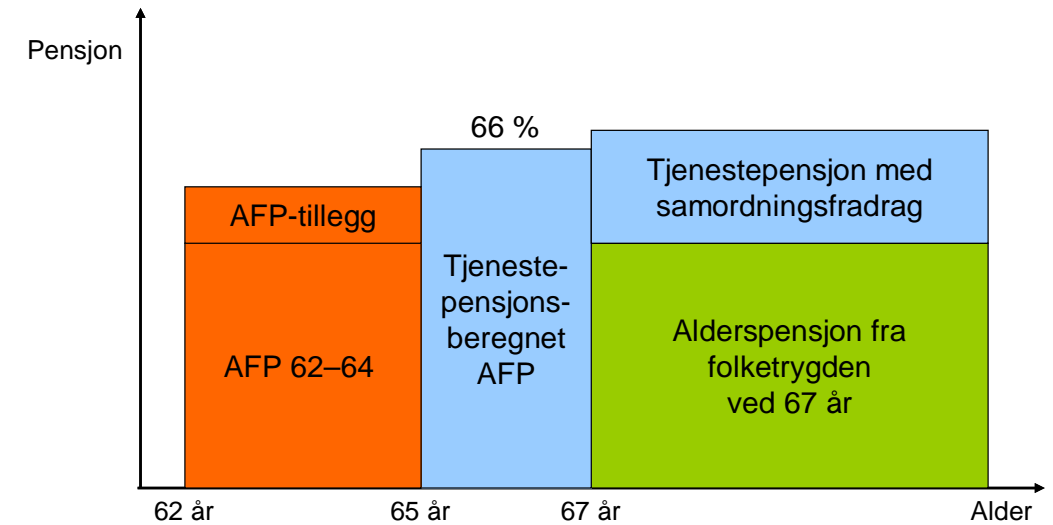

Arbeids- og
sosialdepartementet

Bedre problemforståelse

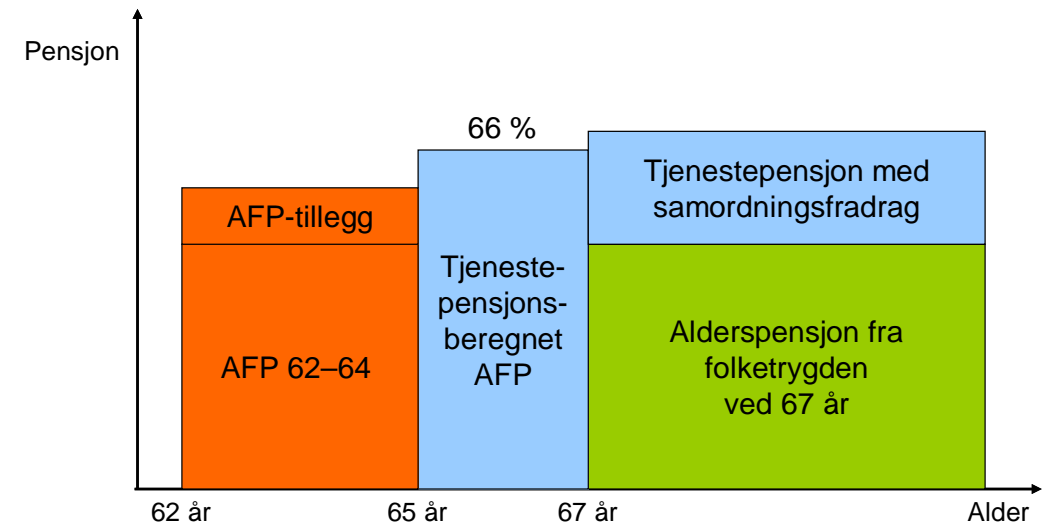
Samfunnsmessige hensyn

- Styrke *insentivene* til arbeid
 - Pensjonen påvirkes nå i liten grad av *når* den tas ut
- Lette *mobilitet*
 - AFP
 - Kan tape tjenstepensjon ved å slutte

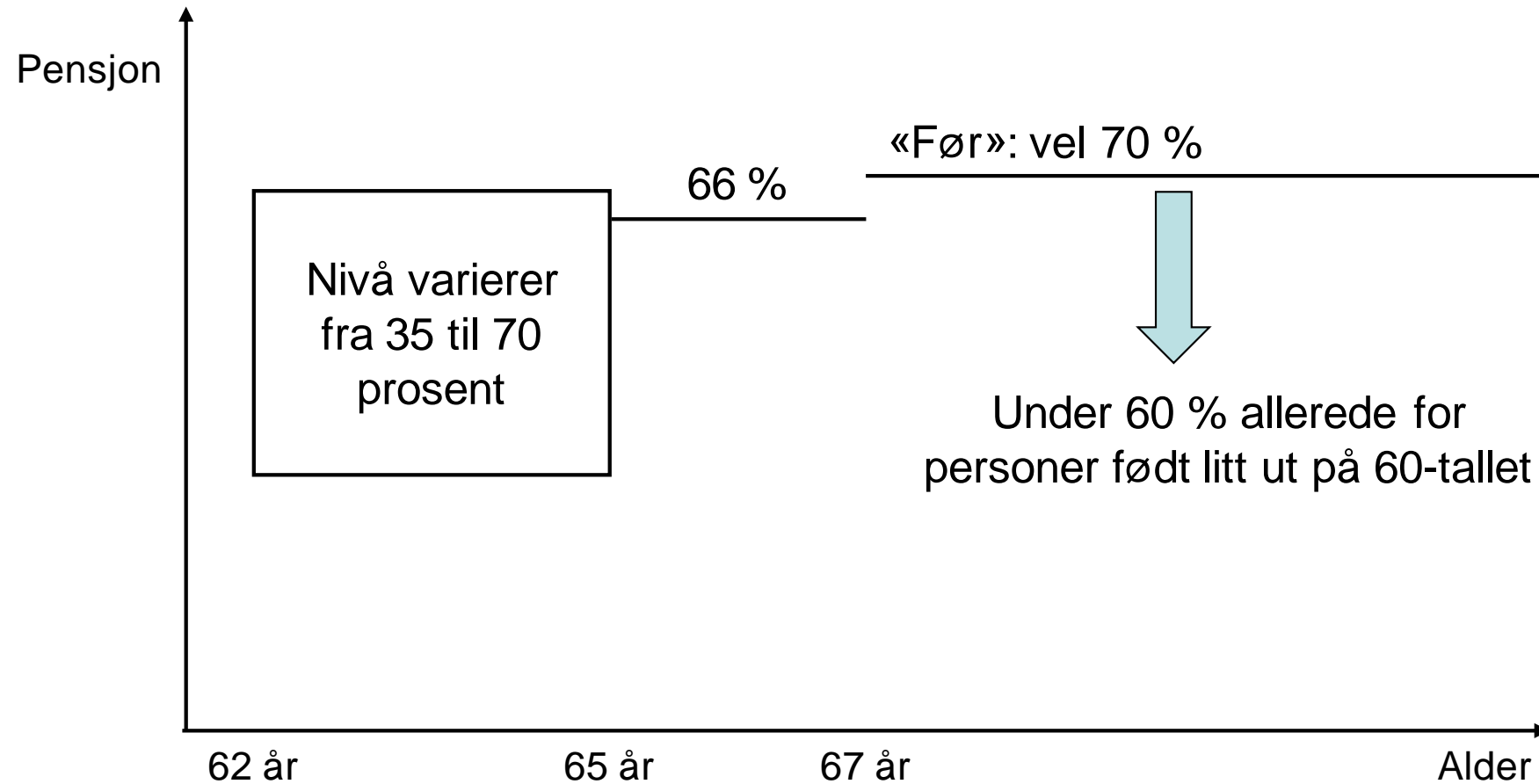

Situasjonen for den enkelte

- Dagens ordninger har fungert godt for eldre årskull ...
 - Mange har hatt en god tidligpensjon fra 62 år
 - 66 % i alderen 65–66 år
 - «Alle» har hatt en god alderspensjon fra 67 år
- ... men ordningene er ikke like gode for yngre årskull

Pensjonsnivåer hvis tidlig avgang

Uttaks- og opptjeningseffekt

I folketrygden bidrar to effekter til økt årlig pensjon:

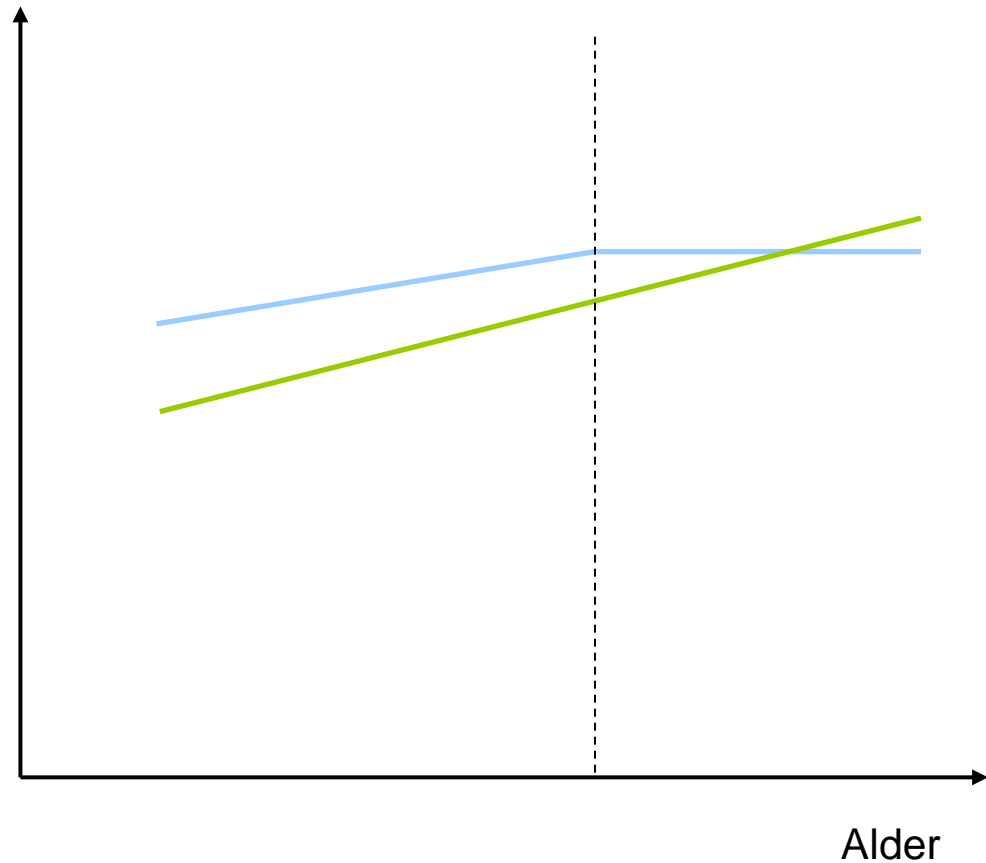
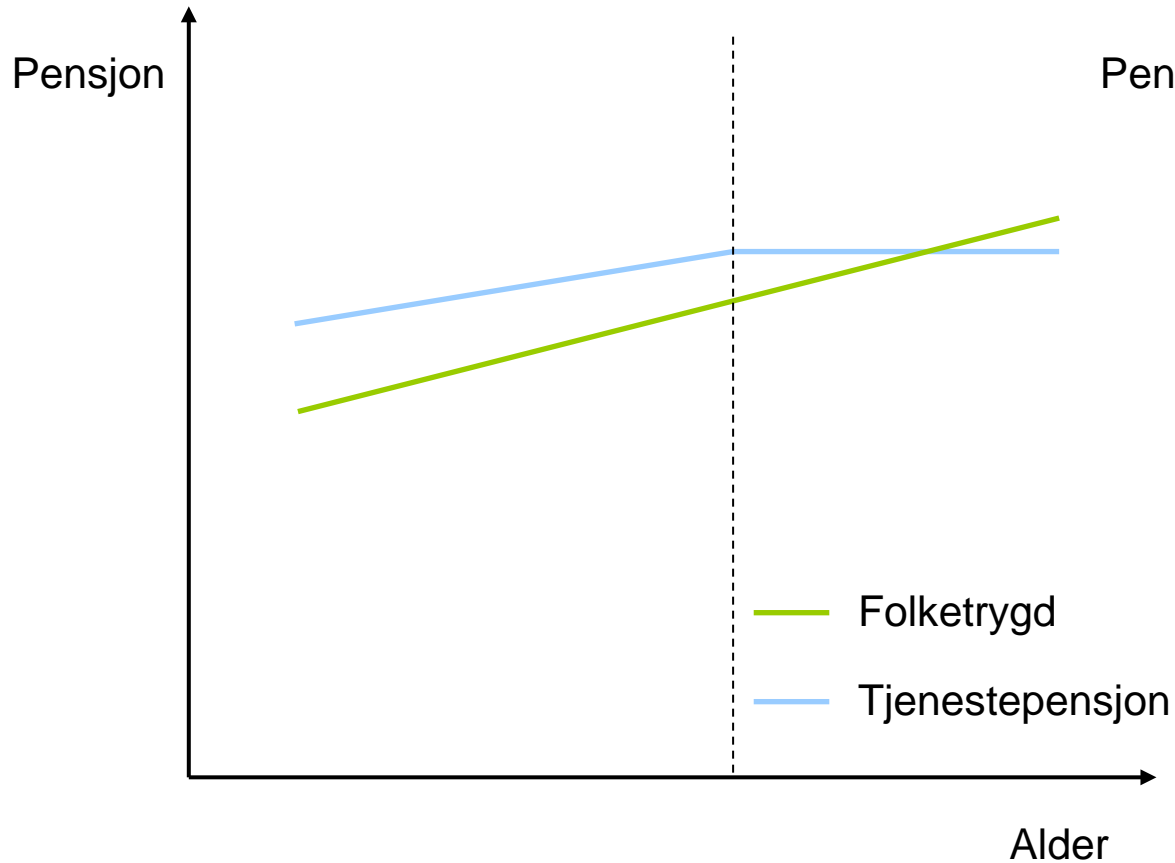
1. Uttakseffekt: Jo senere uttak, desto høyere årlig pensjon
2. Opptjeningseffekt: Alltid økt opptjening (alleårsopptjening)

I offentlig tjenestepensjon:

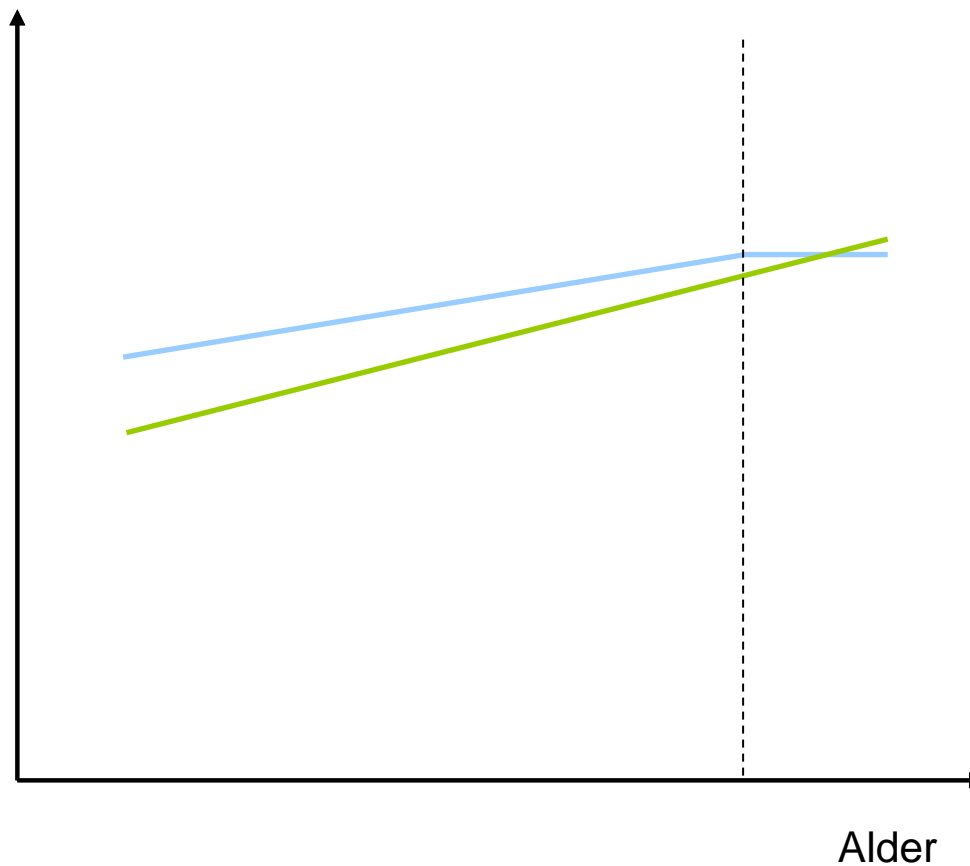
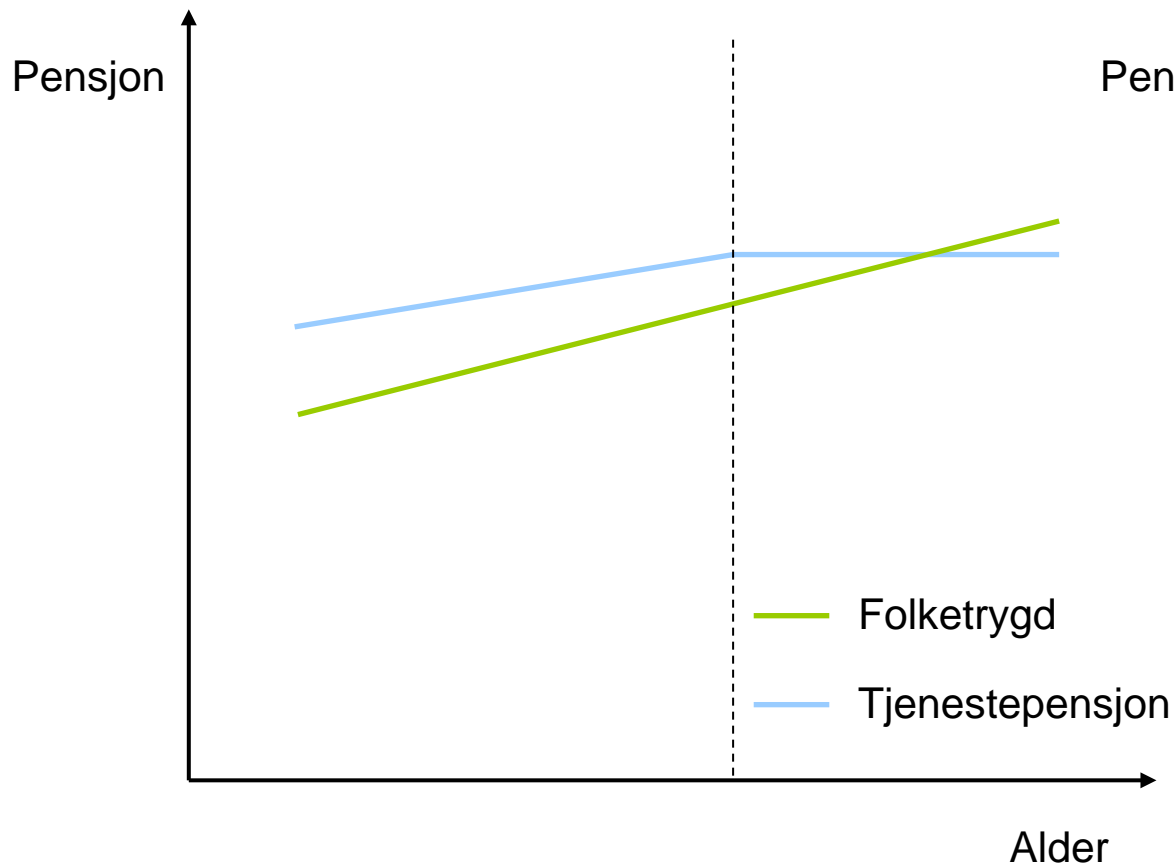
- Personer med full opptjeningstid har bare uttakseffekt

Folketrygd og tjenestepensjon fra 67 år

Folketrygd og tjenestepensjon fra 67 år

Dagens offentlige tjenstepensjon vil forvitre

- AFP blir stadig mindre attraktiv som tidligpensjonsordning fordi levealdersjusteringen reduserer nivået fra 67 år for de som går av tidlig
- Med full opptjening må offentlig ansatte jobbe lengre enn i privat sektor for å kompensere for levealdersjusteringen
- For de som jobber etter 67 år, blir tjenstepensjonen en stadig lavere andel av samlet pensjon
- Utbetalingene fra tjenstepensjonsordningene vil bli stadig lavere for yngre årskull

Arbeids- og
sosialdepartementet

Rapport 17.12.2015: Hovedtrekk ved en løsning

Problemstillinger

Ny modell for alderspensjon?

Hva bør skje med AFP?

Samordningsregler?

Individuell garanti?

Særaldersgrenser?

Innfasing?

Prinsipielt utgangspunkt

La til grunn i oppdragsbeskrivelsen:

- Alle år i jobb skal gi pensjonsopptjening
- Tjenstepensjonen skal beregnes uavhengig av folketrygden
- Pensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 år og kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet

- AFP kan ikke videreføres som en tidligpensjonsordning
- Alderspensjonen må utformes etter samme prinsipper som blant annet ny alderspensjon i folketrygden

Modellvalg **alderspensjon**: Innskuddspensjon?

- Forenklende med like pensjonsregler i privat og offentlig sektor
- *Innskuddspensjon*
 - Ren spareordning
 - Kapitalen = Summen av årlige innskudd og avkastning
 - Ved dødsfall tilfaller midlene arvingene
 - Normalt tidsbegrensede utbetalinger (til 77 år)

REJECTED

Modellvalg alderspensjon: Hybridpensjon?

- Forenklede med like pensjonsregler i privat og offentlig sektor
- *Hybridpensjon*
 - Spareordning med forsikringselementer
 - Normalt livsvarige pensjoner
 - Dødelighetsarv
 - Kan ha garantert regulering

Modellvalg alderspensjon: Påslagsordning!

- Vil ha livsvarige pensjoner og garantert regulering
- Vil ha kjønnsnøytrale regler for opptjening og uttak
- Svaret er: *Påslagsordning*
 - Pensjonsavtalen definerer årlig opptjening, ikke arbeidsgivers innskudd
 - Opptjeningen omregnes til årlig pensjon vha. folketrygdens delingstall
 - Enklere for den enkelte
 - Noe mer komplisert enn en hybrid for arbeidsgiverne og leverandørene

Hva med **AFP**?

- AFP som tidligpensjon må bort!
- Skal det være en egen AFP-ytelse, eller bør verdien av dagens AFP integreres i alderspensjonen?
- Lagt til grunn at det skal være en selvstendig AFP-ytelse
 - Utformes etter mønster av ny AFP i privat sektor
- AFP i privat sektor skal evalueres i 2017 ...

Samordningsregler

- Trenger regler for samordning av bruttopensjon med folketrygd opptjent etter nye regler
- Prosess gjennom 2012 hvor problemstillingen ble diskutert
- Den tekniske løsningen i 2012 var god:
 - Levealdersjustering må ha samme effekt på bruttopensjon og folketrygd
 - Samordningsfordeler skal videreføres
 - En samordningsfri del av folketrygden kan beregnes som en sum av en prosentandel av pensjonsbeholdningen i folketrygden og et kronebeløp

Individuell garanti

- Det er gitt en individuell garanti til personer født senest i 1958
- Ikke lovet noen individuell garanti til personer født senere, men det er varslet en «særskilt vurdering av behovet»

Rapporten beskriver to ulike metoder for å fase ut garantien:

1. Den eksisterende garantien fases gradvis ut med årskull
2. Fases ut ved at yngre årskull får en andel av garantien som avhenger av hvor stor andel av samlet opptjening som er før 2011

Innfasing: Hvem skal ha gamle/nye regler?

- Tre hovedelementer skal fases inn
 - Ny, fleksibel AFP
 - Flexibelt uttak av tjenstepensjon
 - Nye opptjeningsregler for alderspensjon
- Ny AFP og fleksibelt uttak av tjenstepensjon må henge sammen
- Årskullspesifikk innfasing: Fødselsår avgjør reglene
- Beskriver et tidsvindu for innfasing
 - Senest: 1963-kullet bør ha full fleksibilitet og opptjening i ny ordning
 - Tidligere innfasing gjør at flere kan dra nytte av nye regler

Arbeids- og
sosialdepartementet

Proessen fra 2016

Veien videre

- Møte med partene 18. februar: enighet om å gå videre
- Kontakt gjennom våren med sikte på å forankre et mandat og en tidsplan for det videre arbeidet
- ASD foreslo en prosess høsten 2016 med sikte på å få en omforent pensjonsløsning for offentlig ansatte, i form av en politisk avtale om pensjon før jul

Møte 3. mai 2016

- Organisasjonene ville at prosessen skulle avsluttes i lønnsoppgjøret 2017
- Regjeringen ønsket ikke det
- Brudd 3. mai 2016

Diskusjonene om endringer i offentlig tjenstepensjon brøt sammen tirsdag da arbeidsminister Anniken Hauglie (H) sa nei til arbeidstagneres krav om streikerett. Fra venstre akademikernes leder, Knut Aarbakke, LO nestleder Tor-Arne Solbakkken, Unio leder Ragnhild Lied og YS-leder Jorunn Berland. Foto: Vidar Ruud / NTB scanpix

Dropper pensjonsforhandlinger

Status 27. oktober 2016

- Alle ønsker framdrift
- Fortsatt uenighet om hvordan prosessen skal landes
- Fortsetter utredningsarbeidet i dialog med partene, men uten noen avtale om hvordan prosessen skal landes
- Ikke lenger mulig å få fram en proposisjon om en ny pensjonsløsning før neste sommer
- Skille ut samordningsreglene som egen sak?

Arbeids- og
sosialdepartementet

Takk for oppmerksomheten